

СТАНОВИЩЕ

За докторската теза **Многоезичието в Косово. Езици на малцинствата у дома и в училище**, от Ясмин Юсуфи, кандидат за присъждане на образователната и научна степен Доктор в научно направление 2.1 Филология

От д-р Елена Тарашева, доцент по Анализ на дискурса – Медии, в Нов български университет, 2.1. Филология

Според заповед на Ректора на НБУ №3-РК – 179 от 27.04.2020

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Темата на изследването на Ясмин Юсуфи е многоезичието в родното му Косово. Как говоренето на чужд език се отразява на социалните отношения в регион, силно разтърсен от етнически сблъсъци, е възможно най-сериозният проблем за член на академичната общност в Косово. Събирането на мнения от различни етнически групи осъществява на практика принципа на зачитане на етническата и националната самоидентификация на всеки човек. Следователно кандидатът се ангажира с многоезичието като човешко право в самия подход към своите изследвания.

Приканването на респондентите да разсъждават върху собствения си опит като членове на многоезично общество е ефективен метод за повишаване на осведомеността на хората за значението на езика в межкултурната комуникация. Като включва интервюта в своите изследвания, Юсуфи прилага на практика този инструмент за обединяване на общности и възпитаване в толерантност и взаимно уважение, ценностите в основата на неговото изследване. Така изследователските методи проектират основните принципи за толерантност и равенство, което е *самият смисъл на съществуване* на приложната наука.

Отговорите на един от въпросите в анкетата му сочат, че хората учат езика на близките си съседи „от уважение към общността, която обитават“ (стр.83). Тази стратегия е препоръчана в редица

директиви на Европейската комисия, което дава смисъл на усилията на кандидата и представлява стъпка в правилната посока.

Лингвистиката дълго време съзнателно се самоограничаваше до неполитически въпроси, търсения, които нямаха никаква връзка с реалния живот в човешките общности. Тази зловеща тенденция може да се дължи на желанието ученият да се извиси над житейските проблеми и противоречия. За щастие Юсуфи се ангажира с един силно политически въпрос и върви към разрешаването му с академична дисциплина, обективен анализ и решителност да покаже защо хората избират да учат езика на своите съседи и как това се отразява на социализацията и общуването. Всъщност това е най-добрият вид приложна наука в помощ на опустошени от войни общности, които току-що са стъпили на пътя към изграждане на национална идентичност и заздравяването на рани от минали конфликти.

Следователно, изследването напълно отговаря на критерия за социална значимост и приложимост.

Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд

Целите на изследването са формулирани доста широко: какво мислят хората за многоезичната ситуация в Призрен. От прегледа на литературата става ясно, че многоезичността се разглежда по отношение на няколко фактора: за изграждане на индивидуалната идентичност, за определяне на социалната комуникация и за структуриране на обществото в една страна, пострадала от война и призната официално от ограничен брой държави. Полуструктурираните интервюта извличат информация относно личните възприятия за формиране на идентичност, въпросникът предоставя данни за мащаба на изразените отношения към чуждите езици, а визуалната антропология хвърля светлина върху това кой език е предпочитан за надписи в публичните пространства.

За съжаление, не са формулирани конкретни задачи и читателят може само да гадае кои малки стъпки водят към осъществяването на голямата цел. Доколкото изследването има проучвателен характер, допустимо е хипотезата да възникне като резултат от аналитичните процедури, обаче жанрът дисертация изисква строго структуриране на съответните части: теоретична постановка, научно поле и т.н.

Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд

За постигане на целта са използвани три различни метода: визуална антропология, полуструктурирани интервюта и въпросник. Всички те са заимствани от антропологията и социологията и изборът им е особено адекватен с оглед на социалната същност на проблема за многоезичието.

Използването на визуалната антропология според мен е най-впечатляващото методологично постижение на кандидата. Тя разкрива кои езици са предпочитани за табелите пред фризьорски салони, офиси и други обществени сгради в Призрен. Личи потенциал за последващи интервюта защо са избрани тези езици, дали привличат подходящия тип клиенти и т.н. Визуалните образи предполагат анализ на обкръжението, проучването може да достигне голяма дълбочина - но докторантът прави първи стъпки в антропологичната лингвистика. Надяваме се да усъвършенства методологията в следващи проучвания, тъй като тя очевидно води до добри резултати.

Интервютата са по-традиционен инструмент за социолингвистични изследвания. Описанието на отговорите е изчерпателно и доста обективно, макар и да страда от известна многословност, тъй като не се вижда ръководен принцип за структуриране на представянето. Важни социолингвистични данни, като етническата принадлежност на всеки интервюиран, се появяват едва в заключението, а мястото им е в началото на изследователския проект, наред с обяснение за подбора на респонденти по тези параметри. Не се уточнява методът на анализ и не знаем дали интервютата се анализират като се търсят семантични гнезда, ключови думи или нещо друго. Все пак е събрана важна информация и въпреки че подборът на респонденти не е представен правилно в дисертационния труд, интервюирането е достатъчно адекватно, за да даде данни за изследването.

Анкетата е направена сред 200 участници. И за нея не е ясно как са избрани респондентите, за да направим заключение относно представителността на извадката. Не се прави опит за изчисляване на статистически показатели, като стандартно отклонение, което би укрепило силата на цифровите данни. Някои от въпросите изглеждат подвеждащи, напр *Има ли каквито и да е предразсъдъци към вашата общност по отношение на използването на езика и обратно?* (стр. 121). В крайна сметка кандидатът успява да направи заключенията си и става пределно ясно на какви езици се говори в Призрен и как се чувстват хората по този въпрос, въпреки че валидността на аргументите остава под въпрос, предвид коректното приложение на статистическите данни.

В обобщение може да се каже, че са ползвани редица адекватни и доста иновативни методи, и макар да личи известна неопитност в приложението им, те дават необходимите данни за да се постигнат очакваните резултати.

Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани

Юсуфи представя три публикации. Едната е включена в сборника от Тринадесетата международна конференция по социални изследвания във Виена през 2017 г. Друга статия е публикувана в годишника на Департамента по чужди езици и култури на НБУ и тя се занимава с проблема на многоезичието, което е тема на дисертационния труд. Третата публикация е в сборника от конференция за преподаване на английски език за специални цели в Турция. Профилът на Юсуфи в *Research Gate* дава сведения за едно цитиране на презентацията му във Виена. Индексът, изчислен на основата на четенето на статиите му е 0,7, което е многообещаващ резултат за докторант, който току-що започна изследователската си кариера.

Заключение с ясно формулирана положителна или отрицателна оценка на дисертационния труд

Въз основа на следните факти:

- изследването се фокусира върху важен въпрос,
- подборът на тема показва самочувствие и способност за академични занимания,
- използвани са редица подходящи инструменти, някои от които са иновативни и доста оригинални,
- текстът е добре написан и отговаря на изискванията на жанра,
- предвидена е продължаемост на този проект,
- с изследването са планирани практически резултати,

препоръчвам работата за много добра оценка, а кандидата - за получаване на докторска степен.

Дата 20.06.2020

Подпис